

80 ГОДИНИ ОТ ВЪЗВРЪЩАНЕТО НА ЮЖНА ДОБРУДЖА¹

Стоян Райчевски

Добруджанският въпрос

Добруджанският въпрос като елемент от българската национална политика и предмет на международни отношения, които ангажират силно и Великите сили в Европа, възниква веднага след Освобождението на България. След Руско-турската война 1877 – 1878 г., за да компенсира Румъния за участието ѝ в нея и компенсация за Бесарабската област получава една част от Добруджа. От такива съображения Санстефанският мирен договор от 3 март 1878 г. прокарва границата между Българското княжество и Румъния така, че тя разделя Добруджа на две части – Северна и Южна: „Тя ще остави морския бряг при Мангалия и следвайки южните граници на Тулчанския санджак, ще стигне Дунава над Расово”.² Румънската страна отхвърля в началото това предложение с аргумента, че в Добруджа населението е българско и това ще ѝ създаде в бъдеще напрежение с България. Берлинският конгрес потвърждава разделянето на Добруджа и постановява границата между Княжество България и Румъния да „започва от една точка на изток от Силистра, като ще бъде определена от една европейска комисия и от там ще върви към Черно море на юг от Мангалия.”³

От Освобождението до началото на Балканската война Добруджанският въпрос не предизвиква сериозни усложнения в отношенията между България и Румъния, защото България, без да се отказва от своите исторически и етнически права над Северна Добруджа, по това време е насочила усилията си към освобождението и приобщаването на българите, които са останали в пределите на

¹ Райчевски, С. Крайовската спогодба между прагматизма и емоциите. Изд. „Захари Стоянов”, София 2020.

² Генов, Г. П. Международни актове и договори, засягащи България. С., 1940, с. 225.

³ Пак там, с.289.

османската държава – в Тракия и Македония, осъществява Съединението 1885 г. посреща доблестно Сръбско-българската война, разгромява и изхвърля агресора и през 1908 г. обявява своята независимост. През целия този период отношенията между България и Румъния са традиционно добри.

Най-неочаквано след българските победи в Източна Тракия по време на Балканската война при откриването на румънския парламент на 25 ноември 1912 г. крал Карол заявява, че Румъния като „важен фактор в Европейския концерт“ трябва да има думата при окончателното уреждане на въпросите на Балканите. След тези изявления румънското правителство поставя въпроса за корекция на границата за сметка на България. Конференцията на посланиците в С. Петербург на 9 май 1913 г., председателствана от руския министър на външните работи С. Д. Сазонов и с участието на посланиците на Англия, Австро-Унгария, Германия, Италия и Франция, отхвърля основните искания на Румъния за корекция на границата в Добруджа, но решава да ѝ се отстъпи гр. Силистра. Тази отстъпка не удовлетворява румънските амбиции, напротив – тя само ги насърчава да засилят претенциите си към Южна Добруджа.

Използвайки крайно сложната ситуация, в която изпада България при избухването на Междусъюзническата война през 1913 г., ангажирана изцяло във войната срещу Сърбия и Гърция, румънските войски нахлуват вероломно в България и без да срещнат български части, които воюват на южния и западния фронт, овладяват цяла Южна Добруджа, настъпват през Дунава на юг и достига безпрепятствено чак до окрайнините на София. Според подписания в Букурещ на 10 август 1913 г. договор за мир новата граница между България и Румъния „тръгва от Дунава, по-нагоре от Тутракан, по течението на реката и достига до Черно море на юг от Еркене“.⁴

Така една област, в която българското население е най-многочислено, а румънското едва 2.3%, бива откъсната от България и предадена на Румъния. През 1913 г. според рапорт на териториалната комисия Румъния е получила територия от 7630 кв. км с 273 090 души население, от които само 6090 румънци.

Добруджанският въпрос отново излиза на политическата сцена по време на Първата световна война. На 6 септември 1915 г.

---

⁴ Генов, Г.П. Международни актове и договори, засягащи България. С., 1940, с. 455.

германският посланик в София Михаелес и българският министър на външните работи Васил Радославов подписват тайна конвенция, според която, ако Румъния без никакво предизвикателство би атакувала България или нейните съюзници, Германия се съгласява България да си присъедини териториите, които е отстъпила на Румъния по Букурещкия договор от 1913 г., както и една поправка на българо-румънската граница, начертана от Берлинския конгрес. По време на Първата световна война през август – началото на септември 1916 г., са отвлечени от румънските власти над 30 000 българи, предимно млади мъже, но също и жени и деца, и затворени в специални лагери за изолация и принудителен труд в Молдова, голяма част от които загиват от изтощение, глад, болести и студ. След капитулацията на Румъния през 1917 г. през пролетта на 1918 г. румънското правителство подписва договор за мир с България, Германия, Австро-Унгария и Турция, според който Румъния връща Южна Добруджа заедно с една ректификация на границата в полза на България под линията Черна вода – Кюстенджа. Останалата част на Добруджа, до Дунавските устия, е отстъпена на четирите съюзни държави и остава под тяхно общо управление като кондоминиум.

Добруджанският въпрос се поставя наново пред мирната конференция в Париж през 1919 г. Въпреки всички изложени от българската страна, безспорни исторически, етнографски, географски и икономически права на България върху Южна Добруджа, тя отново е дадена на Румъния чрез подписания на 27 ноември 1919 г. Ньойски мирен договор. Границата между България и Румъния остава такава, каквато тя е била на 1 август 1914 г.

След войната румънските власти предприемат системна политика на колонизация на Южна Добруджа с цел да се промени етническият състав на областта, да се прогони или денационализира местното българско население. След прилагането на тази политика населението на Добруджа според румънското преброяване през 1930 г. се увеличава на 378 344 души, българското население продължава да е доминиращо спрямо другите народности: българи 37,9%, турци – 34,1%, румънци 20.6%.⁵ През 1936 г. между Румъния и Турция се сключва конвенция, която дава въз-

---

⁵ Генчев, Н. Възвръщане на Южна Добруджа към България. – „Исторически преглед”, 1969, кн. 6, с. 58.

можност на турците да се изселват в Анадола и на други места в турската държава, в резултат на която 40 000 от тях се изселват. Българското население в Добруджа продължава да е мнозинство спрямо румънското - 162 688 българи срещу 93 276 румънци през 1936 г.

През януари 1934 г. цар Борис III и министър-председателят Никола Мушанов посещават Букурещ във връзка с подготовката и разговорите по Балканското споразумение. Те отказват България да влезе в това споразумение, заявявайки, че страната няма агресивни намерения спрямо съседите си, но тя, както и никоя друга държава, не би могла да се откаже от правата, които Обществото на народите ѝ гарантира.⁶

Първото официално искане от България за връщане на Южна Добруджа

На преговори в София през април 1936 г. България предлага два проекта за спогодба с Румъния:

1. По уреждането на някои спорни въпроси между България и Румъния

2. Относно режима на румънските малцинства в България

Румънското правителство отзовава своя пълномощен министър в София и преговорите се прекратяват.

Пътят към мирното възвръщане на Южна Добруджа за българската дипломация става особено активен след подписването на Солунската спогодба от 31 юли 1938 г., с която се премахват някои от наложените ограничения на България от Ньойския мирен договор. На 30 септември 1938 г. правителствата на Германия, Италия, Англия и Франция подписват Мюнхенското споразумение, което коренно изменя международното положение в Европа. Българската дипломация получава възможност да търси мирна ревизия на териториалните клаузи на Ньойския договор под формата на дипломатически сондажи.

На 20 април 1939 г. на закрито заседание на Народното събрание българският министър-председател Георги Кьоσειванов произнася реч, в която аргументира пътя на България към мирна ревизия на Ньойския договор и на първо място връщането на Южна Добруджа. Десет дни по-късно, на 30 април, той прави публично изявление с искане за възстановяване на българските

---

⁶ ЦДА ф176К, оп. 8, а. е. 3, л. 32-33.

граница от 1913 г.

През ноември 1938 г. българският пълномощен министър в Москва Антонов разговаря с турския посланик Апаидин, който лансирал идеята за създаване на групировка от балкански държави с Унгария и Турция, която да импонира на Германия и СССР и по тоя начин да се осигури военната безопасност на Балканите. Като предварително условие за това турският дипломат виждал сключването на едно споразумение между България и Румъния за Добруджа. Окуражен от тези внушения, Кьосеиванов заминава за Анкара. За резултатите от тези му мисия известна светлина хвърля записаното в дневника на Любомир Лулчев, че той, по думите на цар Борис III, бил „уговарял турците да не ни нападат в гръб, ако тръгнем за Добруджа”. През 1939 г. Борис III поставя добруджанския въпрос в Рим, изказвайки се остро против Румъния⁷, но без особен резултат, тъй като Италия се интересува повече от обстановката в Южните и Западните Балкани.

На 19 април 1939 г. Г. Кьосеиванов издава директива № 19 до българските легации в чужбина, относно външната политика на България, която има за цел да сондира мнение за международната реакция на едно евентуално българско искане за възвръщане на Южна Добруджа.⁸:

1. България не може да влезе в Балканското споразумение, защото то гарантира границите, а България не може да приеме сегашните си граници.

2. Влизането на България в едно ново Балканско споразумение е възможно само след териториални промени, при което да получим Южна Добруджа, границата на Тракия от 1913 г. и евентуално Царибродско и Босилеградско според старата територия на България отпреди войната...”

Кьосеиванов поканва германския посланик в София, за да го информира, че до царя е дошла информация, според която крал Карол ще се среща в Мюнхен с Хитлер и ще го моли Германия да гарантира „румънската териториална цялост”, и по-конкретно – Добруджа. „Добруджа – му заявява Кьосеиванов – беше откъсната от мирните договори и няма нужда да Ви казвам колко тази земя е скъпа на сърцата на всички българи.”⁹

⁷ Граф Чано. Политически дневник 1939-1943.С., 1943.

⁸ ЦДА Ф 176К, оп. 8, а. е. 17-а, л. 14.

⁹ Генчев, Н. пос. съч., с. 63.

След съвещание с дипломатите, организирано през април 1939 г., се стига до извода, че повдигането открито на териториални въпроси все още не може да разчита на успех, тъй като събитията се развиват далеч от нея, но се очертава нов подход по Добруджанския въпрос. Изоставят се на втори план спорните въпроси за положението на българските малцинства. Като цел на външната политика се оформя искането за връщане на Южна Добруджа.

Добруджа в международните отношения през 1940 г.

Добруджанският въпрос излиза на преден план през пролетта на 1940 г, когато е започнала Втората световна война и българското правителство е заявило своята политика за неутралитет във военния конфликт. В заседание на Министерския съвет на 4 април 1940 г. външният министър Иван Попов в присъствието на министър-председателя Богдан Филев и българските пълномощни министри в Берлин и Лондон и др. лансира идеята, че възвръщането на Южна Добруджа може да се осъществи с мирни средства и преди бъдещата конференция за мир, което става и непосредствена задача на българската външна политика. Тази българска политика намира подкрепата и на някои съседни балкански държави, като Югославия, Гърция и Турция и на велики сили като Англия, Германия Съветския съюз и Италия.

Още в самото началото на 1940 г Добруджанският въпрос е предмет на чести междудържавни разговори във връзка със стратегическите планове на прегрупиралите се велики сили на два противопоставени военни съюза, всеки от които се стреми да привлече към себе си по-малките държави от Централна и Югоизточна Европа. България е сред държавите, които са предмет на особено внимание на Великите сили заради нейното географско и стратегическо положение и факта, че тя има да решава териториални въпроси, наследство от Ньойския мирен договор от 1919 г. – за отнетите ѝ тогава Беломорие, Южна Добруджа, Струмишко и Западните покрайнини, а в по-далече н план Вардарска Македония и Източна Тракия. Българското правителство е обявило, че ще следва политика на неутралитет, а исканията си за възвръщането на другите извън Южна Добруджа територии ще постави на мирната конференция след края на световната война. Българската

дипломация насочва съзнателно усилията си само към искане за възвръщане на Южна Добруджа, което се приема благосклонно от Великите сили като цена, която трябва да се плати за спокойствието на Балканите и Югоизточна Европа, от което са заинтересувани както силите от Оста, така и Великобритания и Франция. Изтъквайки своята политика на неутралитет, българското правителство все по-настойчиво извежда в международните си отношения въпроса за възвръщането на Южна Добруджа. Още в края на 1939 и началото на 1940 г. румънските дипломати и политици започват демонстративно да показват признаци на „добра воля“ за известна отстъпчивост спрямо България. На 14 януари 1940 г. Къосеиванов уведомява италианския пълномощен министър в София, че българските искания са насочени към три граници: Южна Добруджа, загубените от България територии в Тракия през Първата световна война и района на Цариброд. Скоро след това той ще разясни българското гледище, че всички дискусии за териториалните ревандации трябва да стават в системата на регионалните групировки и да бъдат отложени за след войната. Българското правителство по това време се въздържа от постъпки за непосредствено осъществяване на своите териториални искания с цел страната да се предпази от въвличане в световния конфликт.¹⁰

Българското правителство използва много усърдно първите месеци на 1940 г., за да събере колкото се може повече информация за позициите на Великите сили, включително и по въпроса за Добруджа, да определи своята политическа линия съобразно най-вероятното развитие на международните отношения през следващите години. Друг фактор за една привидна в началото на 1940 г. пасивност на българската дипломация по териториалните искания е желанието на Германия Балканите да са спокойни по време на атаката ѝ на Запад. Спазвайки това германско желание, българското правителство продължава дипломатическите си сондажи в Берлин за създаване на благоприятна почва за едни бъдещи български действия по Добруджанския въпрос и другите териториални искания.

На съвещание с участието на министър-председателя Богдан Филев, министъра на външните работи и на изповедания-

---

¹⁰ Кузманова, А. Добруджанският въпрос. – История на Добруджа. Том 4. Велико Търново. 2007, с. 537.

та Иван Попов, пълномощния министър в Берлин П. Драганов, пълномощния министър в Лондон Н. Момчилов и главния секретар на Министерството Д. Шишманов, проведено на 4 април 1940 г. в министерството на външните работи, се изготвя следното поверително становище на българското правителство, изготвено в духа на настъпилите промени в предишната изчаквателна позиция на българското правителство:

„Опасността, която съществува за разширяване на войната и възможно застрашаване на нашата страна, както и неизвестността, пред която се намираме, що се отнася изобщо до развитието на събитията и изхода на войната, налагат повелително на България да продължава и занапред да следва досегашния курс на строг неутралитет и да заявява, че ще брани своята независимост против всяко посегателство...

Понеже войната е засега ограничена за Запад и двете велики сили, които обграждат Балканския полуостров от запад и североизток – Италия и Русия, – остават неутрални, без да са се отказали да осъществят своите домогвания, може да се очаква те да поставят своите въпроси за разрешение било на бъдещата конференция за мир, било още преди нея. Поради това, като пази неутралитет и избягва всякакви рискове, България не ще бъде лишена от възможността да изчака удобния момент, за да постави конкретно своите национални въпроси за разрешение по мирен начин.

Дотогава обаче нам предстои една подготвителна работа: в събиране и систематизиране на всички материали, необходими за защита на нашата кауза, и в търсене и осигуряване подкрепата на силите, които биха имали решаваща дума и които биха имали интерес да подкрепят исканията ни. За целта се налага една предпазлива, но упорита и последователна дипломатическа акция пред Великите сили и пред другите по-влиятелни държави. Но за да има тази акция по-добри изгледи за успех, без да се отказваме от известните наши искания, ние ще трябва да ги разделим и градираме по начин, щото първият въпрос, който ще сложим, да не противоречи на интересите на силите, пред които ще действаме. В това отношение, засега поне, като най-достъпен обект на нашите аспирации се явява Южна Добруджа, възвръщането на която би могло да стане и преди бъде-

щата конференция за мир, само при най-благоприятно стечение на обстоятелствата. Поради това като пръв етап на бъдещата си дейност наши представители в чужбина и особено ония, които получават изрични наставления, ще трябва да заработят с необходимата предпазливост и сръчност за изясняване на добруджанския въпрос и за спечелване на подкрепа за неговото уреждане, в смисъл за възвръщането на Южна Добруджа в границите ѝ от 1913 г.

При тази тяхна акция те трябва да подчертават, че България търси миролюбивото разрешение на този въпрос, като поправка на една несправедливост, и че след постигането на тая цел България не ще има никакви други претенции спрямо Румъния. При това ще се поддържа, че България само срещу Добруджа не може не може да влезе в Балканското съглашение поне докато трае войната... Подготовката за уреждането на другите въпроси, специално за излиза на Бяло море, ще последва, когато се види какъв резултат ще даде акцията за Южна Добруджа, освен там, където би се установило още отначало, че се разбира основателността на тия наши искания и че има готовност те да бъдат подкрепени.”¹¹

Манифестът към българския народ за възвръщането на Южна Добруджа

„Българи! С договор, подписан на 7 септември т. г. в Крайова, между България и Румъния се възстановява старата граница и Добруджа се връща на България. В съгласие с този договор аз заповядвам на моите доблестни войски да завземат наново този скъп български край и обявявам на възлюбения ми народ това щастливо събитие.

Ние дълго чакахме тоя час. Чакахме го с воля, напрегната към бъдещето, и с непоколебима вяра в тържеството на правдата. Нашите мирни усилия и нашето бдително търпение са възнаградени. Добруджа е пак наша. Нейното връщане км Отечеството става по мирен начин, който не може да остави зад себе си семена на вражди и жажда за отплата, а отваря широко пътища за възстановяване на традиционното приятелство между два съседни народа. Добруджа посреща днес родната войска и над

¹¹ ЦДА Ф 176К, оп. 8, а. е. 17-а, л. 12-13.

нейната плодородна равнина се развяват гордите знамена, върху които са написани имена и дати с безсмъртна слава.

Българи от Добруджа! Вие, които дълго носихте тежкия кръст на съдбата, запазихте завинаги в душите си гордостта на показаната от вас доблест. Вие подържахте безбоязнено високия пламък на българския дух, свято пазехте българските завети, българската реч и не забравихте никога Майката Родина. Вашият дълъг подвиг увеличи достоянията българската история. Целият български народ се радва, че вие се връщате пак при нас да присъедините вашите високи добродетели и пламенен родолюбие към общия подем на българските духовни сили.

Българи! Едно свещено българско възжеление се изпълни. Нека благодарим на Бога, че ни даде възможност да дочакаме този исторически ден. Нека всенародната ни радост издигне още по-високо и по-крепко народното единение, устрема и вдъхновението за безспирен възход и светли бъднини.¹²

Из дебатите в Народното събрание по ратификацията на Крайовския договор

Дебатите по одобрението на подписания на 7 септември 1940 г. в гр. Крайова договор между България и Румъния се провеждат на първата извънредна сесия на 25 Обикновено народно събрание, открита на 20 септември и закрыта на 23 септември 1940 г. В съботния ден, 21 септември 1940 г., в 11 часа председателят Никола Логофетов открива тържественото заседание на Народното събрание по случай „възвестяването с бойната тръба на българския войник свободата на Добруджа”, при което всички народни представители и официални лица стават прави с бурни и продължителни ръкопляскания. Докладчикът Стефан Караиванов прочита мотивите към законодателното предложение за одобрение подписания на 7 септември 1940 г. в гр. Крайова договор между България и Румъния:

„Водените в Крайова преговори между България и Румъния се завършиха с подписването на един договор на 7 септември т. г. По силата на този договор Румъния отстъпва на България Южна

---

¹² Добруджа. Историческите заседания на Народното събрание по присъединяването на Южна Добруджа към майката Отечество, С. 1940, с. 5-6.; Извори за историята на град Балчик (1878-1941), Варна, 2003, с.254-255.

Добруджа в старите ѝ предели, при условия, приети доброволно от правителствата на двете страни. С този договор се заличава една извършена към България неправда, и то по начин, който открива нова ера в отношенията на двете съседни страни, между които ще могат да се възстановят старите връзки на добро съседство и приятелство, които съществуваха между тях в миналото.

Този договор дава, освен това, пример за доброволно уреждане дори на териториални въпроси между държави и с това добива много по-голямо международно значение. Като представям съдържанието на горе упоменатия договор с всички приложения към него, моля ви, господа народни представители, да приемете тук приложеното решение за неговото одобрение.”

Министър-председателят Богдан Филов пръв получава думата да даде някои пояснения върху поставения на дневен ред въпрос с голямо историческо значение – за договора, по силата на който цяла Южна Добруджа в границите и от 1912 г. се връща към майката-отечество:

„Българският народ винаги е твърдо вярвал, че един ден правдата ще възтържествува. Той очакваше винаги с търпение, със спокойствие и самообладание този ден. И ето този ден днес наистина настъпи... В днешния тържествен момент наш пръв дълг е да си спомним за ония храбри български синове герои, които сложиха навремето своите кости в равните полета на Добруджа за свободата и идеалите на България. Тяхната саможертва не беше напразна, защото те оросиха със своята кръв полетата на Добруджа, тази българска земя, която по тази причина днес ни става дважд по-скъпа и по-свещена, защото техният подвиг даваше винаги вяра на българския народ за по-добри дни. И днес ние виждаме наново развети българските знамена над Добруджа. Нека си спомним подвизите на храбрата българска войска, които увенчаха с вечни лаври българския войник. Нека си спомним за величествената Тутраканска епопея, за подвизите на славната българска конница под предводителството на незабравимия генерал Колев и нека почетем паметта на всички тези герои, които паднаха на полето на честта в Добруджа, със ставане на крака и кажем „Бог да ги прости!” Добруджанският въпрос, който се разрешава със сключения във Крайова договор, не е нов. Той съществуваше у нас отдавна. Българският народ никога не беше се примирил с

постановленията на Ньойския диктат. Той се надяваше, че тези постановления ще бъдат премахнати... Преговорите в Крайова, както е известно, се водеха на базата на взаимното разбирателство. Както Румъния, така и България, и двете страни бяха въодушевени да дойдат до мирно споразумение, което да даде възможност да се възстановят наново онези традиционни връзки, които са съществували в миналото между тия две страни...

Ще се спра само с няколко думи върху главните постановления на договора. Първото от тях, най-важното, е, безспорно, онова постановление, което урежда териториалния въпрос. Вие знаете, че съгласно това постановление цяла Южна Добруджа, в старите ѝ граници, се връща наново в границите на България. По такъв начин се възстановява извършената по отношение на България неправда, връща се всичко онова, което беше българско.

В договора има и друго постановление, върху което се водеха дълги преговори и което представляваше особено големи мъчности. Това е постановлението на договора, което се отнася до задължителното изселване на румънското население от Южна Добруджа и на българското население от Северна Добруджа. Българското правителство направи всички усилия, за да прокара своето становище, което се състоеше в това тия преселвания да бъдат доброволни, а не задължителни. Ние знаем много добре какво значи задължително изселване на по-големи маси. Ние имаме доста много бежанци в България, които бяха изселени задължително, и знаем какви са последствията от тия задължителни изселвания. За жалост обаче, становището на българското правителство по този въпрос не можа да бъде усвоено. Ние приехме задължителното изселване с пълно съзнание, че то ще се отрази твърде болезнено върху населението, което е засегнато от него, преди всичко онова българско население в Северна Добруджа, което беше установено там от дълги години. Обаче българското правителство, от друга страна, е решено да направи всичко възможно, за да облекчи участието на това население; да направи всичко възможно, щото в границите на България занаят пред то да се чувства по-добре и по-спокойно, отколкото е било в границите на една чужда, макар и съседна с нас, държава.

Ние знаем, че се налагат известни жертви на това население, обаче ние мислим, че тия жертви то ще понесе спокойно, защото те са жертви, които се правят в интерес на цялата българска общност,

заради общите национални интереси на българския народ, с оглед на по-далечното бъдеще, а не само с оглед на днешния момент.

Върху другите подробности на договора смятам в този момент, че е излишно да се спирам. Аз съм готов да призная, че известни работи биха могли да бъдат уредени по друг по-задоволителен за нас начин. Обаче, когато говорим за тия неща, когато говорим за подробностите на договора от Крайова, нека не забравяме, че тук се касае за договор, който трябваше да бъде сключен, както казах, на базата на взаимно споразумение, който трябваше да почива на доброволното съгласие на двете страни, обстоятелство, което налагаше да се правят известни отстъпки, за да могат да се добият, от друга страна, по-големи изгоди от него. Струва ми се, че в този случай, особено в днешния момент, в днешното заседание на Народното събрание, да обърнем повече внимание на общия резултат, който ни дава Договорът от Крайова. А общият и голям резултат от договора е именно този, че Добруджа става наново българска.”¹³

След речта на министър-председателя думата поисква само един народен представител – д-р Атанас Попов и то, за да призове депутатите да не дебатират по одобрението на това велико дело, а да пристъпят веднага към гласуване: „В този тържествен, бих казал, велик ден, когато нашите войски преминаха отгатак белите гранични камъни, които до тази сутрин разделяха нас от нашите братя в Южна Добруджа, нам се предлага да одобрим договора, сключен на 7 септември 1940 г., между българското правителство и правителството на Румъния. В този велик ден, когато целият български народ тържествува, радва се, изпраща и посреща българската мощна армия по градове и села с „ура”, сплотен и обединен в едно, аз смятам, че българското Народно събрание трябва единодушно, без разисквания да одобри този договор. Нека да се сплотим в едно, без разлика на политически убеждения и без различия, които може би ни делят, и да подкрепим това голямо и велико дело на българското правителство. По този начин ние ще докажем най-реално единството на българския народ... за осъществяването на един общ блян, на едно велико дело, каквото е присъединяването на Южна Добруджа към България ... за все по-мощна България, за обединението на целокупния български народ.”¹⁴

¹³ Стенографски дневници на 25 –то ОНС, Първа извънредна сесия. 1 -3 заседание. 1940, С., 1941, с. 25-26.

¹⁴ Пак там, с. 26.

След този му призив всички стават прави, ръкопляскат, викат „ура“ и изпяват националния химн „Шуми Марица“, химна на Царя и „О, Добруджански край“. След тази внушителна манифестация на общо съгласие председателят Логофетов обявява

**Решение
за одобрение подписания на 7 септември 1940 г. в гр. Крайова
договор между България и Румъния.**

Одобрява се подписаният на 7 септември 1940 г. в град Крайова договор между България и Румъния”, както и всички приложения към договора са приети с акламации.

**Хасковските делегати на конгреса
на тракийската организация в гр. Бургас през 2006 г.**